

Исток Православни

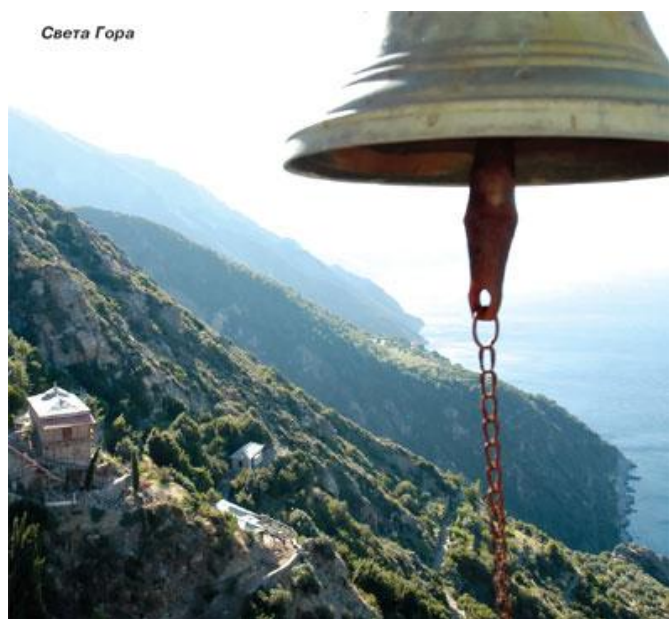
Равенски документ и папски примат*

Арх. Георгије, игуман Свештеног манастира преподобног Григорија, Св. Гора..

Међународна мешовита теолошка комисија за Дијалог православних и римокатолика, на својој X Скупштини у Равени (октобар 2007), наглашава да је поставила „чврсту основу за будуће расправљање питања првенства у Цркви на светском нивоу“ (Равенски документ, параг. 46)^{1, **} „Чврста основа“, како произилази из 46. параграфа горњег текста, јесте прихватање да је током првог хиљадугодишта, пре коначног

раскола 1054, римски епископ признаван као први међу пет патријараха, у оквиру тадашње добро вршене саборности.

Даљу расправу о првенству наговештава и следеће: „Остаје да се питање улоге епископа Рима у заједници свих Цркава изучи са већом дубином. Шта је особена улога епископа ‘прве катедре’ у еклисиологији заједнице и у погледу онога што смо рекли о саборности и власти у овом тексту? Како учење И и ИИ Ватиканског концила о универзалном примату треба схватити и живети у светлу црквене праксе првог миленијума? Ово су кључна питања за наш дијалог и за наше наде у обнављању пуног општења међу нама“ (параг. 45).

Озбиљност теме је очигледна. Где се предвиђа да ће завршити дијалог? Процена међународне штампе (Ле Фигаро 15.11.2007, Тхе Тимес 16.11.2007), нарочито, међутим, италијанске, јесте да ствари воде ка уједињењу Цркава са признавањем папског првенства, уз могуће жртовање неких његових привилегија. Запад са уздржаним оптимизмом чека уједињење римокатолика и православних на основу започетих разговора. На нашем православном истоку постоји опрезност и стрепња. Верујући народ се пита: да ли ће се сачувати чиста православна вера?

Скорашњим чланком смо назначили да Дијалог православних

и римокатолика, како се до сада развија, показује да води унијатском типу уједињења, ослањајући се уистину на план који је пажљиво израђен од Ватикана. Изразили смо наду „да православни неће подлећи древним захтевима папе, да неће амнестирати Унију, да неће признати папи неки облик примата власти и свесветске надлежности, нити прихватити да сарађују у ватиканским нацртима за сједињење, које ће посредно или непосредно искварити неновотарену православну веру“ 2.

Куда, међутим, води „Равенски документ“?

Постоје озбиљни разлози да верујемо да „Равенски документ“ потврђује страховања да ми, православни, попуштамо папским захтевима. Разлози јесу следећи:

А Документ говори о „римокатоличкој цркви“. Није у питању технички израз чије ће коришћење олакшати дијалог.

Напротив, њему је дат пуни богословски садржај, тако да дијалог бива уз претпоставку да римокатоличка црква јесте истинита, православна Црква.

Православно представништво се на овој тачки недопустиво повукло. Текстом Баламанда (1993) призната је римокатоличка црква као црква са пуним значењем израза: „Са обе стране се признаје да оно што је Христос поверио Његовој Цркви – исповедање апостолске вере, учествовање у истим тајнама, пре свега у јединственом свештенству које врши јединствену Христову жртву, апостолско прејемство епископа – није могуће сматрати својином само једне од наших Цркава“3. Реч је о суштинском одступању од почетне и најтемељније основе богословских преговарања. Дакле, док римокатолици признају одређене суштинске елементе цркве Православној цркви (пуноважне тајне и апостолско прејемство) и при том и даље остају верни еклисиологији ИИ Ватиканског концила, православни богослови напуштају нашу веру, током времена сведочену од угледних Отаца и сабора, да се због јеретичких

догмата црква Рима одсеца од тела Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве, да нема елементе који је чине Црквом Христовим, и да је тако она јеретичка црква. Чак оклевају и да наведу историјске потврде, какво је оно Св. Марка Евгеника: „Пре много година одвојио се, из заједнице остале четири свете патријаршије, чувени збир западне Цркве, славни Рим, усамивши се са обичајима и догматима страним православнима и Саборној Цркви... (а који су, међутим, страни православнима свакако су јеретички)„4.

Б Међутим, и овоолоше настало „узајамно признавање“ превазишло је Упутство Ватикана, (јул 2007), са познатим „Одговорима“5, у којима папа Бенедикт ХВИ одређује православне помесне цркве „мањкавим“, јер немају заједницу са Петровим наследником. Саобразно Упуству, истинита Христова Црква постоји само у римокатоличкој цркви. Значајно је да је Упуство издато неколико месеци пре Скупштине у Равени, што, према нашој процени, значи да Ватикан зацртава правац који треба да следи дијалог. А правац је римоцентрични екуменизам, каквим га је одредио ИИ Ватикански концил. Исто потврђује и текст Упуства Ватикана 6, али и епископ бивши Захумља и Херцеговине Атанасије Јевтић: „овај текст (‘Одговори’) показује упорност папе Рацингера да, и својима, и другима, покаже право лице свога – римокатоличког (=римоцентричног) екуменизма, који у ствари није оно што папа говори, већ оно што верује и како се понаша“ 7.

Наглашену забринутост у вези са горњим папским Упуством изражава и Св. Синод Грчке цркве православном сапреседнику Мешовите комисије за дијалог, митрополиту пергамском, г. Јовану, посланицом од 8/10/2007.

В Напомена у 1. параграфу Равенског документа, највероватније плод протеста Грчке цркве, прати, нажалост, дух папског Упуства. Поред тога што уверавају да коришћење израза „црква“ не подрива самосвест Православне цркве као

Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве, православни представници у ову напомену не стављају исто тако основно начело њене самосвести да Православна црква не прихвата да у римокатоличкој цркви „постоји“ Једна, Света, Саборна и Апостолска Црква. Карактеристична је, и изобличава плашљивост православних представника, чињеница да су римокатолици објавили да у истим међуодносима не признају начела истините Цркве изван римокатоличке заједнице. Јасно је да „Равенски документ“ треба читати и тумачити уз сазнање да римокатоличка страна остаје непроменљива и верна папским догматима.

Г Саопштења Равенског документа о апостолској вери, основним Тајнама, свештенству, Евхаристији и апостолском прејемству, са толиком природношћу се односе на римокатоличку цркву, тако да неко може да помисли како је по свим овим тачкама римокатоличка црква православна. Међутим, поново се питамо заједно са Св. Марком Евгеником: „Откуда се, дакле, појављују изненада пред нас као православни они који су већ толико година и од стране толико Отаца и учитеља осуђени као јеретици?“⁸ Заиста, када су римокатолици дали јасне знаке одбацивања њихових познатих другачијих учења? Уистину напротив, дали су добро потврђене доказе њихове истрајности у њима. Како они имају апостолску веру када „филиокве“, тварна благодат, примат као привилегија свесветске надлежности, непогрешивост, безгрешно зачеће Богородице и др., још увек сачињавају њихове основне и неразматриве догмате? Како имају пуноважне основне тајне (крштење, помазање), свештенство и евхаристију, када су се, према Св. Марку, одцепили од Христове Саборне Цркве? Осим тога, на снази је још први канон Св. Василија Великог, потврђен на Петом Васељенском Сабору, да „који су удаљени од Цркве немају више благодат Св.Духа на себи, јер је престало њено предавање прекидом прејемства... будући одсечени и поставши лаици, нису имали

власти нити да крштавају, нити да рукополажу, нити су могли да преносе благодат Св. Духа, од које су отпали...". Штавише, овде се не ради о помоћи онима који се враћају из латинства вери Саборне цркве, већ о потврђивању латинских другачијих учења од стране Православне цркве. Исто тако, како имају апостолско прејемство, када, према Св. Григорију Богослову, православно веровање потврђује апостолско наслеђе, а инославно га прекида? „Пошто је истомислено и истопрестоно, онда је разнославно и разнопрестоно; у првом је заједничко прејемство, а у другом истина“, пише божанствени Григорије 9.

Д У Равенском документу се даље разматрају два важна аспекта установе Цркве, саборност и власт. Усаглашено је (парагр. 40-41) да је еклисиолошка суштина саборности и власти живела у православној заједници током првог хиљадугодишња живота Цркве на Истоку и Западу. Међутим, све и да хоћемо да ово сагласје сматрамо стварним, не допушта нам да будемо спокојни разјашњавање истог параграфа: „Они (православни и римокатолици) се не слажу, међутим, око тумачења историјских доказа из ове ере везано за прерогативе епископа Рима као првог, ствар која је већ била схваћена на различите начине у првом миленијуму“ (парагр. 41). Оваквим појашњењем су постављени темељи прихватању од стране православних претумачења папског примата. Несумњиво је током првих хиљаду година дејствовала саборност и зато се није развијала власт у облику свесветског првенства или надлежности. Искривљења, пак, код папског примата нису настала одједном. Због папског владања над читавом црквом, у цркви Рима се током векова неприметно одвијао један процес смањивања саборности и уздизање папског примата. На овај процес директно и јасно упућује горње „несагласје“ православних и римокатолика Мешовите комисије у Равени. Међутим, док римокатолици не одустају од папоцентричног тумачења установе саборности и власти за

време првих хиљаду година живота Цркве, „сагласје“ Равенског документа нагиње ка признавању једног свесветског првенства папе. Само уколико римокатолици прихвате да тумаче историјске чињенице првих хиљаду година као и православни, сигурно ће напустити папске новотарије другог хиљадугодишта. Само под овом претпоставком најављена расправа на следећој скупштини Мешовите комисије, о тумачењу саборности и власти током другог хиљадулећа (и наравно I и III Ватиканског концила), даће православне закључке, тј, нагињаће укидању папског примата. У другом случају, признавање папске надлежности од читаве Цркве (нека буде и под видом јавне службе) је сигурно решење. Ћ Познавајући стратегију Ватикана, сматрамо да римокатолици не могу одбацити свој папоцентризам, стари као и нови, зато што је он запечаћен одлукама њихових тринаест „васељенских“ сабора. Подсећамо на последњу објаву папе Јована Павла II, у енциклици Ут Умун Синт (1995) 10: „Католичка црква има уверење да је сачувала службу наследника ап. Петра, епископа Рима, кога је Бог установио ‘као вечни и видљиви темељ јединства’ (парагр. 88). И: „Уверен сам да на овом месту имам нарочиту одговорност... да пронађем један облик примене примата, који ће, без да на било који начин порекнем суштину његове мисије, одпочети у новим околностима“. Поред осталог, ту је и скорашња објава папског примата од стране папе Бенедикта XVI, на Фанару 2006.

Штавише, све и да се догоди да се искреним дијалогом не следи траса Ватикана, тактика је да се прекине договор теолога сваки пут када није сагласан са линијом курије. Подсетимо и на повлачење православних по питању присуства унијата у дијалогу, чак на његовом почетку, поред свеправославних саборних тврдњи о непоколебљивом ставу по овом питању. Подсећамо још и на нарушавање тока дијалога о унији и на наше неправилно попуштање, све до

понижавајућег нивоа текста Баламанда. Да подсетимо, на крају, и на грубо папско мешање током IX Скупштине Мешовите комисије у Балтимору, и бродолом православних надања у вези са унијом. И да не заборавимо папско Упуство од прошлог јула. Што се тиче расправе о примату на следећој скупштини Мешовите комисије, плашимо се да ће линија Ватикана путем препознавања код римског папе наметнути неки вид свесветског примата, вероватно под варљивим обликом (у „потхришћанском коду“, према Мелетију Пигану) службе читаве Цркве, али свакако непознате и неприхваћене у древној Цркви. Плашимо се што тако нешто већ почиње нејасно да се разазнаје у парагр. 41 Равенског документа. Е Наша молитва и нада свакако јесу да римокатолици одбаце папоцентрично тумачење историјских чињеница првих хиљаду година, као и исходишно првенство свесветске надлежности. Можда ће се, одсецањем повода за папско владарско настројење, исправити и догматске последице. Блаженопочивши о. Јустин Поповић папски примат и папске јереси повезује као узрок узрокованог: „Православна догма, боље речено сведогма о Цркви, одбацује и замењује латински јеретички сведогмат о првенству и непогрешивости папе, тј. човека. Из ове свејереси рођене су и рађају се непрекидно друге јереси: филиољуге, одбацивање епиклезе, бесквасни хлебови, увођење тварне благодати, чистилишни огањ, ризница вишка дела...“ 11.

Са молитвеном надом да Латини XV века одбаце своје догматске новотарије, отишао је Св. Марко Ефески на Ферарско-Флорентински Сабор, али се сударио са папском надменошћу Евгенија IV. Са истим молитвама и надама, да папе и богослови, дакле, одбаце свој папоцентризам, свештени Доситеј Јерусалимски је написао Дванестокњижје, или Историју о јерусалимским патријарсима 12, како бележи његов наследник на трону јерусалимском и издавач, блаженопочивши Хрисант: „макар да са овом књигом, као са

проповеди богопоучених апостола и богоносних источних и западних отаца, дођу свести и да, подстакнути од самих старешина западне цркве, остваре управо ово – да уједине Цркве гоњени божанском ревношћу и да прекину са расколима и саблазнима, који су оруђа ђавола“ 13. Хрисант свакако са надом примећује: „Ако, дакле, западна црква прихвати исправљање и одбаци њене новотарије и све што није имала када је била сагласна Источној цркви, тада ће се, наравно, и према епископу Рима односити, као што је природно, на читавој земљи као према првом у поретку патријараха и помињаће се јавно од највећих помесних цркава и од свих архијереја читаве васељене као први у возгласима, и биће враћен у диптихе, као што је било некада пре раскола. Наравно, и његове привилегије и право првенства и части ће обновити уједињење Цркава и вратиће му их са великом радошћу и благодарнишћу“ 14. Међутим, као што је познато, И и ИИ Ватикански концил су одогматили још строжу папску установу.

Богословски дијалог није лош када бива са претпоставкама наше православне стране. Могуће обраћање иноверних вери и заједници Саборне цркве може се сматрати нашом људском сарадњом у делу Божјем. Међу овим претпоставкама значајна је, конкретно, наша непоколебива истрајност у саборно утврђеном ставу Православне цркве односно папизма, колико као преносиоца мноштва другачијих учења, толико и као носиоца папоцентричког владања над читавом Црквом. Нажалост, у Равенском документу се не примећује јасан и несумњив отачки и саборни православни став. Недостаје дух којим је мишљење о уједињењу цркава износио Св. Марко Евгеник на Ферарско-Флорентинском сабору, када је одмах, од почетка, показао као основу расправа непроменљиво Вјерују и његово православно тумачење. Недостаје еклисиолошко убеђење саборских одлука источних патријараха у време турског владања. Недостаје дух ревности

којим говори Св. Нектарије Пентапољски у делу О узроку раскола. Супротно, влада једна сумњива „еклисиологија заједнице“, где се не подразумева заједница између православних по вери помесних Цркава, већ између Православне цркве и инославне цркве Рима. Значајно је да, у ствари, није реч о „црквеној заједници“, већ о „заједници цркава“ (εκκλησιαστική κοινωνία). У горњој „еклисиологији заједнице“ умањује се значај који имају, прво, непроменљивост апостолске вере, која у Равенском документу остаје просто саопштење, без већег значаја који има за одвајање Православне цркве од инославног Рима, и друго, заповест свештених канона о незаједничарењу са јеретицима у тајнама, нарочито у евхаристији, заповест која се потпуно прећуткује. Свакако да су ова два начела темељна у православном учењу о Цркви као заједници.

У Равенском документу се појављује тежња суочавања са питањем папског примата као „уређивање“ папских привилегија, а не као тежак богословски проблем који се тиче тајне Христа. Прихватање првенства надлежности над читавом Црквом, тј., да је један епископ глава и начело читаве Цркве, нека је и оптерећен једном улогом службе, јесте увреда према личности Христа као јединствене Главе Тела Цркве. Примат надлежности представља нарушавање православне еклисиологије, према којој је изнад свих епископа Васељенски Сабор. На њему председава први у љубави епископ Рима, као једнак његовим саепископима, између којих се, међутим, у средину поставља Свето Јеванђеље, као символ присуства Христа, јединствене Главе читаве Цркве. Изузетна привилегија епископа Рима (када му је значење било православно), која је прихватљива за православно гледиште, јесте његово председавање на сабору између пет православних патријараха и, као последица тога, његово помињање као првог међу осталим патријарсима у диптисима. Ово потврђује слово и дух 28. канона Четвртог Васељенског Сабора. Остале повластице и

улога епископа Рима нису прихватљиве за Цркву. Потребно је, значи, много пажње за разумевање израза који владају у Равенском документу, и који су на Западу проглашени за, тобоже, први случај признавања првенства папе од православних 15. Општепознати израз каже: „први треба да препознају првог међу собом“ (парагр. 10). Противречност израза је очигледна. Црква је увек признавала прву катедру епископу Рима, разумевајући ово, наравно, православно; никада, међутим, до данас није прихватила неко његово првенство или власт над читавом Црквом, поготово када црква Рима остаје при њеним јеретичким догматима. На следећој скупштини Мешовите комисије очекује се разговор о улози епископа Рима и виду његовог првенства у „заједници цркава“! Није могуће, међутим, да ми православни прихватимо једно папоцентрично претумачење примата епископа Рима. Папа је, због папоцентричног тумачења првенства, присвојио потпуно неприхватљиве привилегије, без пристанка осталих цркава древне пентархије и још са нарушавањем канонског (саборски потврђеног) поретка древне Цркве. Нешто од онога што је од стране православних детаљно, веома снажним речима и вештим богословским доказивањем (ми упућујемо на доказе код блажених патријараха Доситеја Јерусалимског и Мелетија Александријског Пиге) било проверено, јесте следеће:

1. Првенство власти, пошто је, тобоже, апостол Петар био глава сабору апостола и имао над њима примат власти 16.
2. Безгрешност папе 17.
3. Да је папа изнад сабора 18.
4. Да Рим надмашује остале патријаршије 19.
5. Да је трон Рима судија у сваком случају и да не подлеже ничијем суду 20.
6. Да има трон Рима право апелације над читавом Црквом 21.
7. Да се папа сматра епископом Саборне (тј. Васељенске) Цркве 22. Подсећамо да се папа до данас потписује (он сам!):

епископ Саборне Цркве.

8. Да је папа саборна глава Цркве са мисијом служења. Ово је једно место које римокатоличка страна прикрива и дан-данас, ако се сетимо чувеног израза да је папа „слуга слугу Божјих“! Равенски документ говори о примату као служењу папе римског, и зато је потребна нарочита пажња. Недавно увршћени у агиологију Цркве, свештени патријарх александријски Мелетије Пигас, између осталог пише и о овоме:

„Али, кажу, треба неко од епископа и међу епископима да предњачи. Заиста, овога називају главом која служи... Међутим, свим овим епископима је само Христос начело и глава... Они (Латини) уступају служби ове главе неограничену власт и над вером и над црквом... Пошто показују маску главе која служи, опходе се насиљем деспотскије од било које деспотске власти“ 23. Из горњег постаје разумљиво да равенски договор о саборности и власти не испуњава православна еклисиолошка мерила да би чинио сигурну основу наредних расправа о папском примату. Уколико уследи расправа о томе како је тумачен папски примат током другог миленијума и на II и III Ватиканском концилу, она је од стране православних представника дужна да буде са знањем православља Светих отаца, а не помирљивим начином мишљења времена или са владалачким настројењем Ватикана. Признавање неке од горњих „привилегија“ папе, или сагласност са неком сличном повластицом, противном православној еклисиологији, несумњиво значи унијатско уједињење, са којим се нећемо сагласити. Све ово зато што смо дужни да пажљиво чувамо нас саме и православни народ од савременог облика унијаћења које, поред других последица, јесте и довођење у опасност нашег вечног спасења. И будући да смо дужни упоредо да помогнемо, ако је могуће, и „вођама западне цркве, да дођу свести“, како рече блажени патријарх јерусалимски Хрисант, да одбаце њихов папизам ради спасења

њих самих као и њиховог народа, који не познаје
Православље.

Света Гора, 30. децембар 2007.

ΦΥΣΗΟΤΕ:

* Ἀρχιμαδρίτου Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου
Γρηγορίου Ἀγίου Ὁρους, ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΡΑΒΕΝΝΑΣ ΚΑΙ ΤΟ
ΠΡΩΤΕΙΟ ΤΟΥ ΠΑΠΑ, Παρακαταθήκη, т. 57, Атина 2007, 4-12.

Предео јм. Никодин (Богосављевић).

1 Навођени делови усаглашеног документа у Равени су
преузети из превода са енглеског оригинала, извршеног од
стране службе Грчке цркве, и објављеног у час.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΟΣΜΟΣ насловљен као „Равенски документ“.

** Ми смо се, пак, при превођењу на српски држали превода
Равенског документа објављеног у Православљу, Равенски
документ, бр. 977, Београд 2007, 8-12.

2 Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου
Γρηγορίου Ἀγίου Ὁρους, ΑΝΗΣΥΧΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΖΟΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟ ΒΑΤΙΚΑΝΟ ΕΝΩΣΙ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ-ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΩΝ, Παρακαταθήκη, т. 54
(2007).

3 Ἐπίσκεψις, т.496/1993.

4 Ἀγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, Τοῖς απανταχοῦ τῆς γῆς..., ἐν
Ἰω. Καρμίρη, Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημῖα τῆς
Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τόμ. , Ἀθῆναι 1960, 426.

5 Пуни назив Упуства јесте „Одговори на питања која се
односе на одређена гледишта око учења о Цркви“ (В.
Посланица Св. Синода Грчке Цркве митрополиту Пергамском
Јовану, 8/12/2007).

6 В. коментар Упуства у час.Καθολική, 3078 / 24.7.2007.

7 Атанасије, б. Епископ Захумски и Херцеговачки, О
римокатоличком екуменизму, Православље, бр. 969-970 (1-
15/8/2007), 12.

8 Ἀγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, Τοῖς απανταχοῦ τῆς γῆς..., 426.

- 9 Св. Григорије Богослов, Великом Атанасију, ВИИИ, ПГ 35, 1089.
- 10 Окружна посланица ΙΝΑ ΠΑΝΤΕΣ ΕΝ ΩΣΙΝ (УТ УНУМ СИИТ) светог оца Јована Павла ИИ о светској дужности, изд. Ватикана, стр. 106 и 114.
- 11 Арх. Јустин Поповић, Православна црква и екуменизам, изд. Ορθοδόξου Κυψέλης, Солун 1974, 224.
- 12 Доситеј Јерусалимац, Дванаестокњижје, изд. Ρηγούπουλου, Солун 1982.
- 13 Н. д., 14.
- 14 Н. д., 13-14.
- 15 В. нпр. противречну формулацију: „Значајан напредак (у Равени) јесте да су по први пут Православне цркве рекле: да, тај свесветски ниво Цркве постоји, и такође да на свесветском нивоу постоји саборност и власт. Ово значи да постоји такође и један примат. Сагласно са искуством древне Цркве, први епископ јесте епископ Рима“ (Валтер Каспер, ВИС 15/11/2007). В. такође Тхе Тимес, 16/11/2007.
- 16 Доситеј Јерусалимац, Дванестокњижје, 65-66 и 72.
- 17 Н. д., 519.
- 18 Н. д., 279, 343 и 132-133.
- 19 Н. д., 301.
- 20 Н. д., 188-190, 191 и 346.
- 21 Н. д., 338 и 343.
- 22 Н. д., 149-150.
- 23 Μελετίου Πηγᾶ, Κατά τῆς ἀρχῆς